



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 03-10-2021 r.

Marcin Wiącek

XI.543.61.2021.PW

**Pan
Mariusz Kamiński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

Szanowny Panie Ministrze!

W dniu 25 sierpnia 2021 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) wydał zarządzenie tymczasowe w sprawie Amiri i inni przeciwko Polsce (skarga nr 42120/21) dotyczącej 32 cudzoziemców przebywających przy granicy polsko – białoruskiej, w pobliżu miejscowości Usnarz Górny, które zobowiązało Polski Rząd do zapewnienia ww. osobom, w imieniu których pełnomocnicy wnieśli skargę do ETPC, dostępu do żywności, wody, odzieży, odpowiedniej opieki medycznej oraz, jeśli to możliwe, tymczasowego schronienia. Z dostępnych publicznie informacji¹, w tym także z komunikatów przekazywanych przez Straż Graniczną² wynika, że żaden z powyższych środków nie został wykonany – strona polska nie udzieliła skarżącym pomocy żadnego rodzaju utrzymując, że znajdują się oni pod jurysdykcją białoruską, i że w związku z tym polskie służby nie mogą podjąć w stosunku do nich żadnych działań.

W dniu 27 września 2021 r. ETPC zakomunikował polskiemu rządowi skargę w sprawie R.A. i inni przeciwko Polsce (skarga nr 42120/21, dotycząca wspomnianej grupy cudzoziemców), w której stronie polskiej zarzucono naruszenie m.in. art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284, dalej: EKPC) oraz art. 4 Protokołu nr 4 do EKPC. Pierwszy z przepisów zakazuje tortur i poniżającego traktowania lub karania. Drugi wprowadza zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców. ETPC ponownie orzekł też o zastosowaniu środka tymczasowego, wydłużając obowiązywanie opisanego wyżej środka

¹ Zob. np.: <https://oko.press/usnarz-gorny-lekarka-do-strazy-granicznej-dajecie-nam-robic-nasza-robote/>, dostęp z 29 września 2021 r.

² Zob. https://twitter.com/Straz_Graniczna, dostęp z 29 września 2021 r.

bezterminowo, a ponadto, w celu zapewnienia prawidłowego toku postępowania przed ETPC, zobowiązał polski rząd do **zapewnienia pełnomocnikom / pełnomocniczkom cudzoziemców dostępu i bezpośredniego kontaktu ze skarżącymi – poprzez dopuszczenie prawników / prawniczek do skarżących, jeśli ci znajdują się na terytorium RP, lub poprzez dopuszczenie do polskiej granicy w pobliżu miejsca, w którym znajdują się skarżący, jeśli ci są poza tym terytorium.** ETPC zobowiązał również Polskę do niezawracania skarżących na teren Białorusi, jeśli znajdują się oni na terytorium RP.

Z docierających do mojego Biura informacji wynika, że w dniu 28 września 2021 r. pełnomocnicy skarżących podjęli próbę kontaktu ze swoimi mocodawcami, informując uprzednio Straż Graniczną o tym zamiarze. Funkcjonariusze Żandarmerii Wojskowej oraz Policji nie dopuścili ich jednak do skarżących – prawnicy, powołujący się na orzeczenie ETPC zostali pouczeni o zakazie wjazdu i przebywania na terenie objętym stanem wyjątkowym. W tym kontekście pozwolę sobie zatem przypomnieć, że zgodnie z artykułem 39 Regulaminu ETPC (Dz. U. z 1993 r., poz. 61 nr 284/1), ETPC może orzekać o środkach tymczasowych wiążących zainteresowane państwo. Jest to narzędzie wyjątkowe, zastrzeżone dla przypadków, gdy po analizie wszystkich istotnych informacji ETPC uzna, że skarżącemu realnie zagraża poważna, nieodwracalna szkoda w razie niezastosowania tego środka. W przywołanym powyżej orzeczeniu ETPC podkreślił, że nieprzestrzeganie środka tymczasowego może skutkować naruszeniem art. 34 EKPC, gwarantującego prawo do skargi indywidualnej do Trybunału (tak ETPC orzekł w sprawie Mamatkulov i Askarov p. Turcji [WI], skargi nr 46827/99 i 46951/99, §§ 128-129).

Przypomnę również, że zarówno odmowa dostępu do pełnomocnika, jak i ewentualne nieuszanowanie tajemnicy adwokackiej, po dopuszczeniu pełnomocników do cudzoziemców, również mogą stanowić naruszenie EKPC. Wydaje się, że mimo że procedura uchodźcza co do zasady jest postępowaniem administracyjnym, w którym nie zawsze znajduje zastosowanie artykuł 6 EKPC stanowiący o prawie do sprawiedliwego procesu, to jednak sytuacja skarżących jest na tyle wyjątkowa i niecierpiąca zwłoki, że odmowa dostępu do pełnomocnika stanowić może naruszenie tego właśnie przepisu³. Odnośnie natomiast ochrony tajemnicy adwokackiej na gruncie artykułu 8 EKPC, który zapewnia m.in. ochronę korespondencji, ETPC wypowiadał się wielokrotnie. W wyroku z 24 maja 2018 r. w sprawie Laurent przeciwko Francji (skarga 28798/13) ETPC stwierdził,

³ Zob. uwagi zawarte w wyroku z dnia 12 lipca 2001 r. w sprawie Ferrazzini przeciwko Włochom (skarga nr 44759/98, § 27). ETPC stwierdza, że 6 ust. 1 EKPC, musi, inkorporując zasadę konwencji jako żywego instrumentu, brać pod uwagę bieżący (współczesny) stan relacji pomiędzy państwem a obywatelem przy ocenie, czy dane postępowanie administracyjne podlega ochronie na gruncie artykułu 6 ust. 1 EKPC

że ingerencja władzy publicznej w komunikację pomiędzy adwokatem a klientem – niezależnie od formy i treści przekazywanych informacji – stanowi naruszenie EKPC⁴.

Nie uszło też mojej uwadze, że w dniu 28 września 2021 r. Podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych poinformował w serwisie Twitter, że wedle dostępnej mu wiedzy „Afgańscy migranci znajdujący się w Usnarzu nie spełniają kryteriów statusu uchodźców wojennych”⁵. Podobną informację upublicznił Rzecznik Ministra – Koordynatora Służb Specjalnych⁶. Publikacja takich informacji, która zbiega się w czasie z wydaniem przez ETPC środka tymczasowego, budzić musi pytania o powód nieprzyjmowania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej od Skarżących i nieobjęcie ich procedurą uchodźczą. Skoro bowiem, jak widać, polskie władze zajęły się ustaleniem, czy skarżący spełniają przesłanki udzielenia im ochrony międzynarodowej, dotychczasowe wyjaśnienia polskiego rządu co do powodów nieobjęcia ich procedurą uchodźczą muszą zostać ocenione jako dalece niezrozumiałe. W tym kontekście zaznaczam też, że jedyny, właściwy tryb do ustalenia, czy cudzoziemiec spełnia przesłanki do uznania go za uchodźcę w rozumieniu Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515 ze zm.), czy też uchodźcą takim nie jest, stanowi dwuinstancyjne postępowanie administracyjne, uregulowane w przepisach ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP (Dz.U. z 2021 r., poz. 1108). Wszelkie opinie ze strony jakichkolwiek organów władzy publicznej wydawane poza tym trybem, a dotyczące spraw indywidualnych, mają wyłącznie charakter niewiążących spekulacji.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627, ze zm.), uprzejmie proszę Pana Ministra o odniesienie się do powyższych informacji oraz o udzielenie odpowiedzi na pytanie, kiedy i w jaki sposób zostanie wykonane zarządzenie tymczasowe ETPC z 27 września 2021 r. (CEDH 283 (2021)). Proszę w szczególności o wskazanie, kiedy i w jaki sposób pełnomocnicy / pełnomocniczki Skarżących zostaną do nich dopuszczeni oraz w jaki sposób zapewniona zostanie między nimi komunikacja umożliwiająca zachowanie tajemnicy adwokackiej.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

⁴ Zob. Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 24 maja 2018 r. 28798/13, §§42-49).

⁵ Zob. https://twitter.com/marcin_przydacz, dostęp z 29 września 2021 r.

⁶ Zob. Zob. <https://twitter.com/stzaryn>, dostęp z 29 września 2021 r.

/-podpisano elektronicznie/